

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Особливості сформованості соціально-побутових навичок у дітей
дошкільного віку з розладами аутистичного спектра

Виконала студентка групи СО-4
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Саратова Олена Миколаївна
Керівник: Турубарова А. В.
Рецензент: Буланов В. А.
Нормоконтроль _____ Ю. В. Клочкова

Запоріжжя
2020 р.

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота: 44 с., 43 джерел, 3 додатка.

Об'єкт дослідження: соціально-побутові навички у дітей з розладами аутистичного спектра.

Мета роботи: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити особливості сформованості соціально-побутових навичок у дітей середнього дошкільного віку з розладами аутистичного спектра.

Методи дослідження: теоретичні (вивчення й аналіз літературних джерел, узагальнення та систематизація); емпіричні (спостереження та бесіда для виявлення рівня сформованості у дітей соціально-побутових навичок, опитування, експеримент); статистичні (кількісна та якісна обробка даних).

Формування культурно-гігієнічних навичок, соціально-побутових і навичок самообслуговування є одним з найважливіших напрямків виховної роботи в дошкільному віці. Робота з формування соціально-побутових навичок і навичок самообслуговування повинна проводитися як індивідуально, так і групами.

Для дітей з розладами аутистичного спектра така робота повинна проводитись з урахуванням особливостей психофізичного розвитку та направлена на абілітацію дітей до навичок самообслуговування та соціально-побутових. Головна умова – регулярність занять, а також безперервність виховного процесу, єдність вимог вихователів, батьків.

**РОЗЛАДИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА, ДОШКІЛЬНИЙ ВІК,
НАВИК, САНІТАРНО-ГІГІЄНІЧНІ НОРМИ, САМООБСЛУГОВУВАННЯ,
СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВИЙ НАВИК.**

ВСТУП

Актуальність цієї проблеми в тому, що за останніми даними скринінгу в Україні на кожну тисячу дітей шестеро мають симптоми аутизму, тому вже сьогодні потрібно серйозно підійти до вивчення причин таких порушень і шукати шляхи корекційно-педагогічної допомоги [37].

Актуальність дослідження також полягає у тому, що організація своєчасної корекційної допомоги дітям із порушенням аутистичного спектра є нагальною проблемою сьогодення, оскільки результати переважної більшості досліджень, присвячених методам терапії розладів аутистичного спектра свідчать про те, що однією з основних цілей допомоги цій категорії дітей є їх абілітація.

Історія вітчизняної корекційної педагогіки та спеціальної психології свідчить, що, попри відсутність в Україні та у країнах пострадянського простору цілісної, багатогранної, цілеспрямованої системи медико-психолого-педагогічної корекційної роботи, спрямованої на подолання аутистичних порушень, актуальність створення повноцінної системи корекційно-педагогічної допомоги особам із первазивними розладами в усіх сферах їх соціального та особистого життя зумовлює підвищення інтересу до дослідження науково-теоретичних основ проблеми корекції аутистичних розладів у дітей [1].

В останнє сторіччя питання особливостей розвитку дітей із порушеннями аутистичного спектра розкрито у роботах О. Билостоцької [3], Є. Іванова [12] Л. Канера [14], та ін.

На сьогодні проблемою корекції психофізичного та соціально-психологічного розвитку дітей з розладами аутистичного спектра займаються такі українські вчені, як Т. Галах [5], С. Конопляста [15], К. Островська [26], М. Радченко [33], Т. Скрипник [36], Т. Станкевич [39], В. Тарасун [40], Т. Шкварська [41], Д. Шульженко [42] та ін.

Виховання у дітей навичок особистої гігієни відіграє найважливішу роль в охороні їх здоров'я, сприяє правильній поведінці в побуті, у громадських місцях [3]. Такої самої думки притримуються й українські дослідники, які займалися і продовжують займатися проблематикою аутизму (Т. Галах [5], С. Конопляста [13], К. Островська [27], Т. Скрипник [34], В. Семізарова [38], В. Тарасун [40], Т. Шкварська [42], Д. Шульженко [43] та ін.).

Необхідність створення повноцінної системи корекційно-педагогічної допомоги дітям з розладами аутистичного спектра в усіх сферах їх соціального та особистого життя зумовлює підвищення інтересу до дослідження науково-теоретичних та практичних основ проблеми розвитку соціально-побутових навичок у дітей даної категорії. У спеціальній педагогіці та психології проблема засвоєння соціально-побутових навичок розглядається такими науковцями як, С. Конопляста [15], О. Мамічева [25], В. Семізарова [38] та ін.

Проте у психолого-педагогічній теорії та практиці на сьогодні недостатньо досліджений стан сформованості соціально-побутових навичок у дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектра. Все вищезазначене і обумовило вибір теми бакалаврської роботи «Особливості сформованості соціально-побутових навичок у дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектра».

Об'єкт дослідження – соціально-побутові навички у дітей з розладами аутистичного спектра.

Предметом дослідження – соціально-побутові навички дітей середнього дошкільників із розладами аутистичного спектра.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити особливості сформованості соціально-побутових навичок у дітей середнього дошкільного віку з розладами аутистичного спектра.

Відповідно до мети дослідження були сформульовані такі завдання:

1. Вивчити і проаналізувати джерела з проблеми формування соціально-побутових навичок у дітей середнього дошкільного віку.

2. Виділити особливості формування навичок самообслуговування у дітей із розладами аутистичного спектра.

3. Виявити стан сформованості соціально-побутових навичок у дітей середнього дошкільного віку з розладами аутистичного спектра.

4. Розробити рекомендації батькам з формування соціально-побутових навичок дитини з розладами аутистичного спектра.

Методи дослідження: теоретичні (вивчення й аналіз літературних джерел, узагальнення та систематизація); емпіричні (спостереження та бесіда для виявлення рівня сформованості у дітей соціально-побутових навичок, опитування, експеримент); статистичні (кількісна та якісна обробка даних).

Методологічне підґрунтя дослідження:

- соціокультурна концепція (Л. Каннер [13]);
- концепція розвитку дітей з аутизмом (В. Тарасун, М. Хворова);
- вчення про психологічні аспекти діагностики аномального розвитку дітей (Б. Забзеєва [9], В. Левченко [23], Д. Шульженко [43] та ін.).

Апробація результатів дослідження відбулась на Міжнародній науково-практичній конференції «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір» (14 травня 2020 року, м. Запоріжжя).

Структура роботи: складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (43 найменування), 3 додатки. Загальний обсяг роботи – 34 сторінки.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши наукові джерела з проблеми та проведення емпіричного дослідження дозволили сформулювати такі висновки.

1. Соціально-побутові навички – це сукупність здоров'язберезувальних навичок і корисних для суспільства стійких форм повсякденної поведінки в побуті, у спілкуванні і різних видах діяльності.

Період дошкільного дитинства є часом оволодіння дітьми навичками самообслуговування та елементарними побутовими вміннями. Дитина оволодіває більшістю соціально-побутових навичок, спостерігаючи за поведінкою близьких людей у повсякденному житті, наслідуючи їм та діючи шляхом спроб та помилок. На відміну від здорових однолітків, у дитини з розладами аутистичного спектра формування навичок самообслуговування не відбувається довільно. Вона виявляє яскраво виражену байдужість до навколишніх людей, у неї відсутня мотивація до оволодіння соціально-побутовими навичками та потреба порівнювати себе з іншими людьми та їх діями, що пов'язано з її підвищеною чутливістю, страхами, порушеннями взаємодії з навколишнім світом тощо.

Труднощі навчання навичкам соціально-побутової поведінки пов'язані у значному ступені з порушеннями комунікації і довільного зосередження. Багато яким речам дитина з розладами аутистичного спектра може навчитися самостійно за випадкових обставин, але під час навчання вона не вміє наслідувати іншій людині. У зв'язку з порушеннями соціальної поведінки важко організувати ситуацію навчання: дитина не виконує інструкції, ігнорує їх, тікаючи від дорослого чи роблячи все навпаки.

2. Результати констатувального експерименту щодо показників рівня сформованості соціально-побутових навичок (гігієнічні навички, прийому їжі, навички одягання) у дітей середнього дошкільного віку з розладами аутистичного спектра показали, що сформованість навичок знаходиться, у

більшості дітей, на середньому рівні. Але сформованість навичку одягання у більшості дітей знаходиться на низькому рівні. Також було виділено такі особливості сформованості навички самообслуговування: гігієнічні навички на середньому рівні (42 %), навички прийому їжі теж на середньому рівні (42 %), а навички одягання на низькому рівні (14 %).

За аналізом результатів анкетування батьків було видно, що більшість навичок, на їх думку, несформовані і взагалом на низькому рівні. Так 65 % дітей, за результатами анкетування, не вміють одягатися самостійно або просити допомогу, 65 % дітей не здатні до самообслуговування.

3. Аналіз результатів констатувального експерименту дозволив розробити рекомендації для батьків з розвитку соціально-побутових навичок у дітей з розладами аутистичного спектра, які складаються з таких елементів:

- соціально-психологічні умови розвитку соціально-побутових навичок у дітей;
- перелік соціально-побутових навичок та навичок самообслуговування необхідних для дітей з розладами аутистичного спектра;
- методичні рекомендації щодо адекватного ставлення до процесу формування соціально-побутових навичок у дітей;
- приклад формування соціально-побутових навичок у дітей середнього дошкільного віку з розладами аутистичного спектра через ігрову діяльність.